

Aspecten van de Thematische Filatelie

Door Pim van den Bold

Het jureren (1)

Het onderdeel 'tentoonstellen' zal ik afsluiten met twee afleveringen over het jureren. Ik ben me er van bewust dat dit een zeer beladen onderwerp is. Er zijn veel inzenders die blij zijn met de adviezen waarmee ze verder kunnen. Maar ook nogal wat tentoonstellers voelen zich te kort gedaan, als de aangebrachte veranderingen niet tot de meerdere punten hebben geleid die ze in hun eigen ogen daarmee toch wel hebben verdiend. Om er nog maar van te zwijgen als er nu minder punten zijn behaald dan de vorige keer!

Juryleden

Deelnemers aan tentoonstellingen weten van te voren dat hun inzending gejureerd zal worden. Voor velen is dat zelfs het doel. Ze willen weten wat er van gevonden wordt en of de verbeteringen die sinds de vorige tentoonstelling zijn aangebracht, resultaat hebben gehad. Ook willen zij horen hoe de inzending verbeterd kan worden.

Ze mogen verwachten dat het oordeel dat over hun inzending gegeven wordt, op goede gronden berust en behoorlijk beargumenteerd kan worden.

Uiteraard moet een jurylid zelf weten wat er allemaal bij komt kijken om met een behoorlijke verzameling voor de dag te kunnen komen. Slechts dan kunnen "goedkope" adviezen, waar de inzender niets aan heeft, achterwege blijven.

Aan thematische juryleden (want daartoe beperk ik me) moeten de volgende eisen worden gesteld:

- 1) Het moeten doorgewinterde filatelisten zijn. Ze dienen de verzameling goed te kunnen inschatten op alle aspecten van filatelistische kennis en zeldzaamheid.
- 2) Ze moeten uitstekend weten hoe je een thematische verzameling opzet en uitwerkt, om op de juiste wijze de thematische onderdelen van de beoordeling te kunnen waarderen. Daarom moet een jurylid eigenlijk ook wel internationale tentoonstellingen hebben bezocht, om gezien te hebben van welke mogelijkheden in goede verzamelingen gebruik is gemaakt.
- 3) Zij dienen uit eigen ervaring te weten, welke problemen erbij komen kijken om filatelistische en thematische kennis te laten uitmonden in een verzameling van behoorlijk niveau. Het bewijs daarvoor kunnen zij slechts leveren door middel van een eigen verzameling die behoorlijk hoog scoort op minstens nationale tentoonstellingen. Het Nederlandse juryreglement stelt dan ook de eis dat juryleden minstens 75 punten op nationaal niveau hebben behaald.
- 4) Hoewel zij uiteraard van vele thema's minder zullen weten dan de desbetreffende inzender, moeten zij om een bevredigend gesprek met de inzender te kunnen voeren (met name over de thematische kant), een

behoorlijk algemeen kennisniveau hebben en een goede uitdrukkingsvaardigheid bezitten.

5) Ze moeten psychologisch op de goede manier in elkaar steken.

Een Duits jurylid heeft eens gezegd: "Een jurylid is geen waakhond, maar een geleidehond". Het gaat erom de inzender op een verantwoorde manier duidelijk te maken hoe de verzameling verder kan komen. Een hautaine, arrogante of betweterige houding is dan volkomen misplaatst. Niet het jurylid bepaalt hoe het verder moet met de inzending. Hij wijst alleen op mogelijkheden die de inzender op zijn eigen manier kan uitvoeren. Hij moet de inzenders nieuwe impulsen geven om weer lekker verder te gaan.

Allerminst schapen dus, maar bovenstaande vijf punten hebben ze toch echt wel nodig. Eigenlijk onbegrijpelijk dat er nog juryleden gevonden worden!

Opleiding

In Nederland volgen de juryleden eerst enkele malen een cursus van een dag en lopen daarna drie maal als aspirant jurylid mee met één of twee ervaren juryleden. Ze worden daarbij beoordeeld zowel op de wijze van beoordelen, als op hoe ze zich opstellen tijdens het jurygesprek.

Bij hun opleiding wordt kennis gemaakt met de volgende documenten:

- Het Algemene reglement voor de beoordeling van collecties van de FIP (GREV)
- De Bijzondere regels voor een klasse, bijvoorbeeld de thematische filatelie (SREV)
- De Richtlijnen voor een klasse (Guidelines)
- De glijdende schalen

De eerste drie zijn in het Nederlands vertaalde internationale documenten, de glijdende schalen zijn in Nederland ontwikkeld.

De voorbereiding op het jureren door een jurylid

De beste algemene voorbereiding voor een jurylid is het zelf op de goede manier inhoudelijk met de thematische filatelie bezig zijn. Op die manier wordt heel veel kennis en ervaring opgedaan die enorm van dienst kan zijn bij het jureren.

Ook voor iedere afzonderlijke tentoonstelling vindt voorbereiding plaats. De juryleden krijgen enige weken van te voren de titels van de inzendingen. Het is dan nuttig om minstens van de thema's waar men zich wat verder vanaf voelt staan, nog eens het nodige na te lezen. Uiteraard niet om zich vervolgens te verbeelden, dat men nu evenveel of zelfs meer van het thema af weet dan de inzender. Zoals wij in de vorige aflevering van de 'Aspecten' hebben gezien is het vanaf de 2^e categorie tentoonstellingen verplicht om dit plan van te voren op te zenden en voor de 3^e categorie aanbevolen. Er zijn nog

altijd inzenders die dit niet doen. Het plan moet dan in de gauwigheid tijdens het jureren zelf bekeken en beoordeeld worden, hetgeen het risico van een lagere waardering voor het plan inhoudt.

Dat brengt ons op de steeds weer in de thematische filatelie opduikende vraag, of een thematisch jurylid minstens evenveel, of liever nog veel meer, van het thema af zou moeten weten dan de inzender.

Moeten juryleden deskundig zijn op het gebied van het thema?

Vooraf diegenen die een thema hebben gekozen waarmee ze zich soms al tientallen jaren beroepshalve hebben bezig gehouden, zien het vaak niet zo zitten, dat hun verzameling moet worden beoordeeld door juryleden die volslagen leken zijn op dit terrein. Heel wat bekroningen die lager uitvielen dan de inzender verantwoord vond, worden dan ook afgedaan met een snerende opmerking in de geest van: "Wat wil je, zo iemand weet er immers niets van".

Eerst nog wat over de deskundigheid van de verzamelaar. Heel veel verzamelaars weten ongelooflijk veel van hun thema af en laten dat ook duidelijk in hun verzameling zien. Soms laten ze dat ook niet zien en komt die deskundigheid pas tijdens het jurygesprek naar voren. Herhaaldelijk blijkt namelijk dat inzenders veel en veel meer weten dan ze in hun verzameling tot uitdrukking hebben gebracht. Dat is bijzonder jammer, want alleen hun verzameling wordt beoordeeld en niet hun verdere kennis van het thema. Een gemiste kans!

Maar er zijn ook inzenders die door studie, werk of anderszins zeer deskundig zijn op een bepaald gebied, maar een (veel) ruimer terrein tot hun thema hebben gemaakt. Als dan geen aanvullende studie plaats vindt, staat de inzender op die aanpalende gebieden nauwelijks voor op wie dan ook.

Er zijn echter ook inzenders die zich vrij vlotjes op een thema hebben gestort waar ze eigenlijk niets van afweten. Dat blijkt dan niet alleen uit de verzameling, maar ook in het jurygesprek. Bijna anekdotisch is het volgende historische voorval. Twee juryleden hadden ter voorbereiding op een thema waar ze werkelijk niets van afwisten, als allereerste kennismaking dat thema in een algemene encyclopedie gelezen (ongeveer anderhalve bladzijde). In het jurygesprek riep de inzender op een toon die het midden hield tussen klagen, bewonderen en het beschuldigen van oneerlijkheid: "Ja, maar u beiden weet ook zoveel van het onderwerp, hoe zou ik nu toch aan evenveel kennis kunnen komen?!"

Hiermee zijn we weer terug bij de juryleden, want over hen zouden we het hebben.

Een jurylid zal ervan uit moeten gaan, dat de inzender veel en veel deskundiger is dan hijzelf, zolang het tegendeel niet is gebleken.

Het gaat echter niet om de pure feitenkennis. Laten we bijvoorbeeld eens naar de beoordeling van de thematische kennis kijken. Deze wordt niet in de eerste plaats op juistheid getoetst. Thematische teksten worden dan ook niet gelezen om na te gaan of daar misschien fouten in staan. Persoonlijk heb ik ook niet de minste behoefte aan hulp van griezels uit het publiek die vinden dat ieder foutje afgestraft moet worden: "Meneer, meneer,

dat is helemaal geen zangvogel". Vervolgens word je hoopvol aangekeken of je na de constatering van zo'n ernstige zaak wel bereid bent tot diskwalificatie van de verzameling over te gaan. Je gaat er als jurylid van uit dat de feitelijke informatie juist is, tenzij je perse weet dat iets onjuist is.

Veel belangrijker voor de jurering is, dat het bij de ontwikkeling niet zozeer om de feiten zelf gaat, maar om het *soort* informatie dat wordt vermeld en hoe die wordt gebracht. Zijn dat clichéachtige vermeldingen of is het interessante kost, bestaat de tekst uit oppervlakkigheden of uit thematisch speurwerk?

Om het met enige overdrijving te zeggen: als ik een blad zie met portretten waaronder alleen de namen en de geboorte- en sterfjaren staan vermeld, dan interesseert het me al lang geen lor meer, of die jaartallen juist zijn, omdat het wezenlijke van de ontwikkeling ontbreekt. Die personen zullen voor het thema toch andere verdiensten hebben gehad, dan dat ze in die jaren zijn geboren en gestorven. Juist dat andere moet bij de ontwikkeling uit de verf komen.

Je hoeft als jurylid zelf echt niet zoveel van een thema te weten, om te kunnen beoordelen of de inzender wat eenvoudige feitelijke informatie brengt, of dat hij zich grondig in de materie heeft verdiept. Daarbij probeer je in te schatten, of het allemaal zo uit het boekje komt, of dat de inzender zelf met nieuwe informatie naar voren komt, en zelf de relatie tussen het thema en bepaalde filatelistische stukken heeft weten te leggen. Daarom is het bekijken van de inzendingen op internationale tentoonstellingen ook zo belangrijk voor een jurylid.

Juryleden hebben vooral een hekel aan teksten, die ook door iedere leek op het gebied van het thema bedacht hadden kunnen worden, zoals:

-Tegenwoordig wordt veel gebruik gemaakt van mechanisatie

-Ook in Cuba komen gladiolen voor

-Deze schilder maakte ook zelfportretten

Er wordt dan alleen informatie gegeven die uit de postzegel zelf al wel duidelijk was, in plaats van in te gaan op vragen als waarom, hoe en wat, waarvan de antwoorden niet op het filatelistische element te vinden zijn.

Ook bij de beoordeling van het plan kan al heel wat op grond van het "gezonde boerenverstand" worden geconstateerd, zonder dat een diepgaande kennis van het thema aanwezig behoeft te zijn. Zelfs een leek kan bij bepaalde plannen zien, dat er belangrijke delen in ontbreken, dat onderdelen in verkeerde hoofdstukken staan, of dat de volgorde niet zo logisch is.

Het kan daarentegen ook wel gebeuren dat een jurylid denkt, dat een hoofdstuk niet tot het thema behoort, omdat hij door gebrek aan kennis over het thema, het verband niet direct door heeft. In die gevallen moet uiteraard aan de hand van de ontwikkeling worden vastgesteld of daar de relatie voldoende is aangetoond. Als dan verder alles volgens het boekje verloopt, zal het jurylid vaststellen dat de inzender een kennelijk niet direct voor de hand liggend aspect heeft aangeroerd. Zo'n constatering kan alleen maar in het voordeel van de inzender werken.

Over het algemeen wordt in de kring van thematische juryleden verondersteld, dat een zwakke inzending het extra zwaar te verduren krijgt, indien deze door een deskundige wordt beoordeeld. Een sterke verzameling daarentegen oogst extra waardering bij beoordeling door een deskundige. In het eerste geval weet het jurylid namelijk feilloos wat er allemaal ontbreekt. In het tweede geval herkent het jurylid de moeite die de inzender heeft gedaan, omdat hij ziet dat de ontwikkeling vele zaken vermeldt die niet zomaar voor het grijpen liggen.

Hoe gaat jureren van een thematische verzameling in zijn werk?

Zoals reeds gezegd, krijgt een jurylid vóór de tentoonstelling een opgave van de verzamelingen die gejureerd moeten worden met, als het goed is, de plannen. Op de tentoonstelling staan jurylid en verzameling oog in oog.

Eén van de eerste eisen die de inzender mag stellen, is dat de verzameling met objectieve maatstaven zal worden beoordeeld. Dat houdt in dat het bijvoorbeeld geen enkele rol mag spelen of het jurylid zich al dan niet tot het thema aangetrokken voelt. En al helemaal niet, of het jurylid in het gewone leven negatief denkt over het thema, bijvoorbeeld religie, astrologie of moderne kunst.

Een thematische verzameling wordt tegenwoordig trouwens niet meer door één jurylid beoordeeld, maar minstens door twee. Bij internationale tentoonstellingen in de regel zelfs door meer.

De meeste thematische juryleden in Nederland beoordelen eerst min of meer onafhankelijk van elkaar de verzameling. Vervolgens vergelijken en bespreken zij hun voorlopige uitkomsten. Zo komen zij tot een gemeenschappelijk standpunt.

Er kunnen voor een thematische verzameling in totaal 100 punten worden gegeven. Maar de jury beoordeelt die collectie niet in één keer. Het zou ook wat moeilijk zijn om in één keer te zeggen of het 52 of 61 punten moeten zijn, of in een ander geval 74 of 82 punten. Daarom worden er een aantal onderdelen onderscheiden, die ieder goed zijn voor een bepaald aantal punten dat daarvoor maximaal behaald kan worden. Deze onderverdeling is de laatste jaren een aantal keren bijgesteld en luidt op dit moment als volgt.

• Titel	3*
• Plan	12*
• Ontwikkeling	15
• Vernieuwing	5
• Thematische kennis	15
• Filatelistische kennis	15
• Kwaliteit	10
• Zeldzaamheid	20
• Presentatie	5

Totaal	100

* Internationaal worden titel en plan als één geheel van 15 punten beoordeeld.

Door deze onderverdeling wordt ook voorkomen dat het ene jurylid zijn oordeel over de gehele verzameling vrijwel alleen baseert op de kwaliteit van het plan, terwijl een ander alleen zeldzaamheid belangrijk vindt.

Alles goed en wel, maar 12 punten voor het plan laat nog een hele spreiding toe. Een heel slecht plan zal wel heel weinig punten krijgen en een heel goed plan veel. Maar wat is slecht en goed en hoe kom je tot een indeling van de middenmoot?

Daartoe is per categorie (zoals plan, filatelistische kennis) eerst een onderverdeling ('schalen' genaamd) gemaakt. De hoogste schaal draagt de inhoudelijk nietszeggende (of als u wilt, juist veelzeggende) benaming "uitmuntend" De andere schalen hebben een inhoudelijke omschrijving.

Laten we voor het plan eens naar twee van zulke beschrijvingen kijken.

Schaal B (de op één na laagste schaal):

Eenvoudig plan. Talrijke gebreken (onlogisch, onjuist, onevenwichtig, onsamenhangend)

Schaal G (de op één na hoogste schaal):

Logisch uitgewerkt plan, geheel in overeenstemming met titel. Systematisch, evenwichtig, compleet. Duidelijke rode draad. Zeer creatief en/of origineel.

Bij iedere schaal behoren meestal twee punten, een enkele maal drie of één. Bij bovenstaande schalen uit het plan kan bij schaal B gekozen worden tussen 3, 4 of 5 punten, schaal G geeft (alleen) 11 punten aan. (in beide gevallen dus van de totaal 12 die voor het plan beschikbaar zijn).

De juryleden kijken eerst of ze het voor ieder aspect eens zijn over de schaal. Dat blijkt heel vaak het geval te zijn. Zo niet dan worden de omschrijvingen van de door hen gekozen schalen nog eens afgewogen tegen de verzameling, om na te gaan welke van de omschrijvingen het meest van toepassing is. Vervolgens worden in de gekozen schaal de punten gegeven. Als een schaal meer puntenmogelijkheden heeft, wordt een keuze gedaan, door na te gaan of de verzameling ruimschoots of krap aan de omschrijving van de schaal voldoet.

Bij blijvend verschil van mening kan het oordeel van andere aanwezige juryleden worden gevraagd. Wanneer de twijfel over filatelistische aspecten gaat, wordt zoveel mogelijk het oordeel gevraagd van specialisten op het gebied van de betreffende stukken uit de andere categorieën juryleden.

Nadat het oordeel tot stand is gekomen, wordt de uitslag vergeleken met de uitslagen van vorige tentoonstellingen, die bij de voorzitter van de jury aanwezig zijn. Bij een afwijking wordt nagegaan of er reden is tot bijstelling van het puntenaantal door nog eens te gaan kijken. Blijft ook dan het puntenaantal lager, dan gaat een ander jurylid (en soms daarna nog weer een ander) er opnieuw heen. Als allen van oordeel zijn, dat de waardering echt lager moet uitvallen dan de vorige keer, dan blijft die gehandhaafd, anders vindt een bijstelling plaats. Een terugval blijft natuurlijk altijd vervelend voor de inzender, zeker als er ook nog aan de verzameling gewerkt is.

Nadat ieder aspect aldus behandeld is, ontstaat het puntentotaal. Maar daarmee is het jurylid dat zijn werk zo zorgvuldig mogelijk wil doen er nog niet. Er zijn puntenaantallen mogelijk waarbij net wel of net niet een volgende medaille wordt behaald. Zo wordt met een puntenaantal van 65 net wel een volgende medaille

---

gehaald, bij 64 punten net niet. In die gevallen wordt nog eens extra gekeken of de verzameling die medaille echt waard is, of, in het andere geval, of die medaille toch wél verantwoord is.

Op een categorie 2 tentoonstelling wordt bij het uiteindelijk al dan niet toekennen van verguld zilver (dat wil zeggen minstens 70 punten) ook meegewogen, dat de verzameling daarmee recht van toegang krijgt tot het nationale niveau. Natuurlijk krijgt de vraag of de verzameling daar echt al thuishoort, extra aandacht.

Op een nationale tentoonstelling geldt hetzelfde bij het al dan niet toekennen van verguld zilver (minstens 75 punten), omdat daarmee de toegang naar de internationale tentoonstellingen wordt mogelijk gemaakt. Bij een inzender die dit aantal punten heeft behaald en dus internationaal mag deelnemen, wordt tegenwoordig op het beoordelingsformulier vermeld, of dit wel of niet wordt aangeraden. Op grond van ervaring kan namelijk worden ingeschat, dat deze inzending internationaal nogal zou kunnen terugvallen.

Ook wordt vaak nog het puntenaantal per aspect en ook voor de totaliteit van alle verzamelingen vergeleken. Er ontstaan dan binnen de jury gesprekken als: "Laten we nog eens naar die en die terug lopen, want naar mijn gevoel liggen die twee toch dicht bij elkaar (of verder uit elkaar) dan we op dit moment op ons lijstje hebben staan". Tenslotte is er de gelegenheid om **nadat** de beoordeling is gegeven, maar **voordat** die definitief is vastgesteld, een blik te slaan in eerdere bekroningen die in de jurykamer aanwezig zijn. Ook dat kan aanleiding geven nog eens even naar een inzending terug te gaan, of om er een ander nog eens naar te laten kijken.

Bij het voornemen om op een nationale tentoonstelling een gouden medaille toe te kennen gaat de gehele jury vaak nog eens naar die verzamelingen, omdat dergelijke bekroningen het liefst door de gehele jury gedragen moeten worden. *(Wordt vervolgd)*